EN REISE PÅ NORDMØRE:

DER LORDENE FANT PARADIS

Fra det golde høyfjellet og inn i de frodige dalene på Nordmøre gikk reisen. Vi ville gjenoppleve stedene der engelske lorder og ladyer hadde sine sommerferier på 1900-tallet.

TEKST OG FOTO: JULIE MASKE

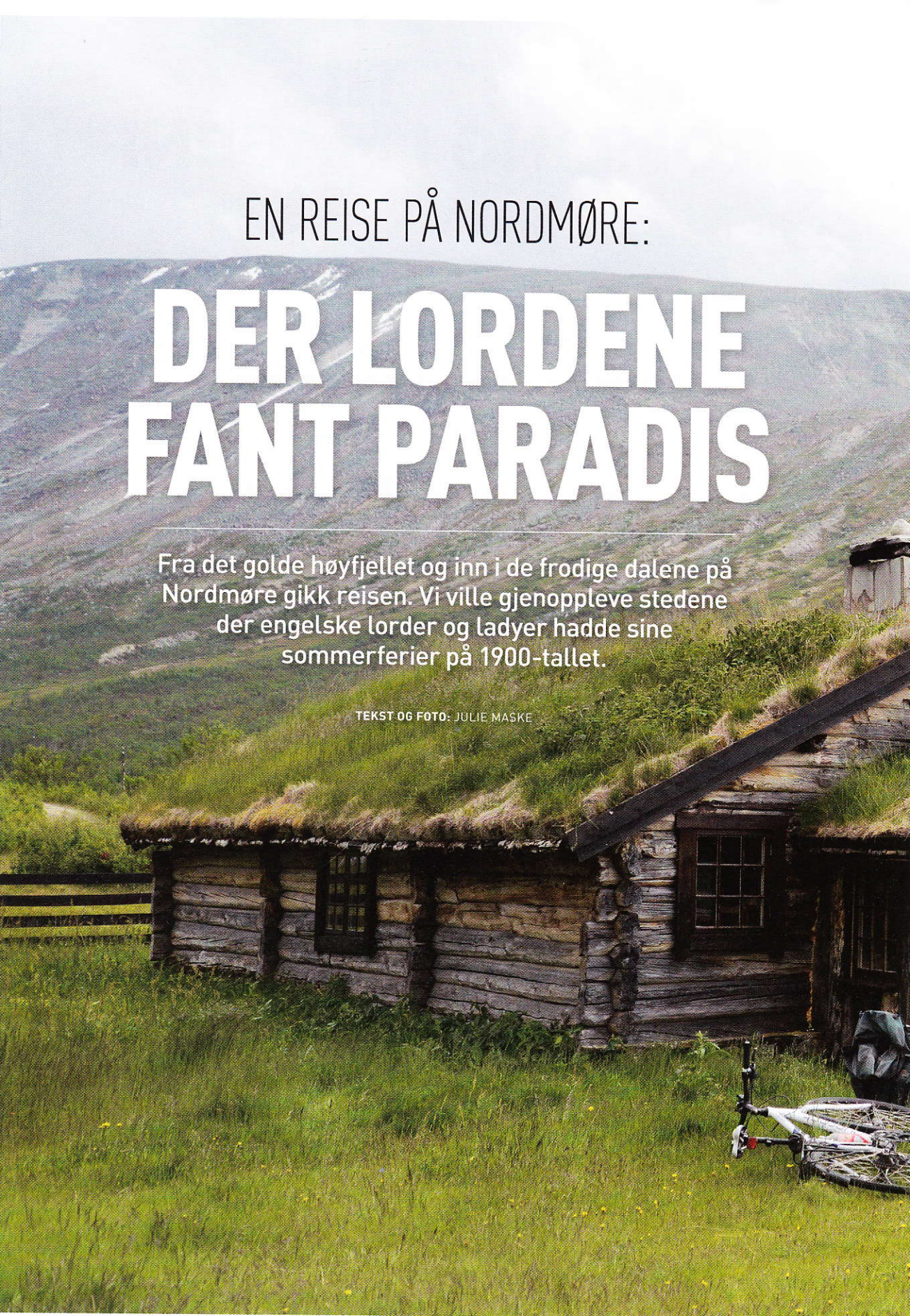

UTVEKSLING: Hva kan vel måle seg med en prat på tunet, om dagens opplevelser og livets mangfold, spesielt i omgivelser som på Gammelsetra i Lindalen på Nordmøre.

ER DET NOEN DER?: På Dindalshytta er vimpelen oppe, og vi lurer spent på om noen har varmet opp hytta for oss.

PÅ KARTET: DOVRE OG NORDMØRE

■ Betjent DNT-hytte ◪ Selvbetjent DNT-hytte □ Ubetjent DNT-hytte

RUTE: Orkelsjøhytta – Dindalshytta – Gammelsetra – Vangshaugen – Eiriksvollen – Kårvatn – Todalshytta – Innerdalshytta
ANTALL TURDAGER: 5
ADKOMST: Bil til Orkelsjøhytta, videre en kombinasjon av sykkel, føtter og bil.
KART: Nordeca Norgesserien 1:50 000, Oppdal og Sunndalsøra

Mellom Sør-Trøndelag og Nordmøre ligger et eldorado av turmuligheter og naturskjønnhet, med utemmede fosser og stille fiskevann, ikoniske fjell som Innerdalstårnet og noen av Norges vakreste, mest tradisjonsrike og historiske hytter. Hit skal vi noen dager, for å utforske området som engelske lorder og ladyer kom tilbake til, år etter år, på begynnelsen av 1900-tallet. For å fiske laks, hvile, nyte sin pjolter og trekke frisk fjelluft. Vi starter i høyden, på Orkelsjøhytta, like øst for Oppdal. En blindtarm uten eget hyttenett, men med slitt sjarme og fiske

PÅ HJUL: Distansen mellom Dindalshytta og Gammelsetra gjorde vi unna på sykkel gjennom Dindalen og Linndalen., mesteparten på flotte seterveier og gode stier.

som biter i Orkelsjøen. Landskapet er goldt, ugjestmildt. Vinden er arktisk, bitende.

I sin storhetstid var det åtte senger her, med betjening fra setra like ved for vandrere mellom Kvikne, Folldalen og Oppdal. Det gamle rutenettet mellom seterkvarterene som var optimalt på 1960-tallet. Da vi ankommer sent fredag kveld i begynnelsen av fellesferien, er det kaldt innenfor de slitne hytteveggene, og utedoen har ikke vært brukt på mange måneder. Med rundt 100 overnattingsgjester i året er dette blant de minst besøkte hyttene i DNT-systemet, men som sjuåringen sier:

– Her var det fine senger å klatre i. Kan vi spille Amerikaner?

KJÆRLIGHETSROMMET

Vi er to voksne og to barn som alle skal ha sine lyster oppfylt i løpet av en kort uke. En vil gå mye, en vil sykle, to vil helst kjøre bil. Derfor legger vi opp en rute som er overkommelig for flertallet, og som gjør at alle føler at de har vunnet litt. Denne gangen skal vi ikke opp på de høyeste fjellene, selv om det er mange topper som lokker i området.

– Alt til sin tid. Nå sykler vi, sier min kloke ektefelle Dag og lemper utstyr for to dager opp i ryggsekkene våre. Fra Orkelsjøhytta har det gått via Oppdal med bil vestover mot Sunndalen. Opp bakkene fra p-plassen på Blokhus går det tungt langs traktorveien, men fem kilometer er overkommelig selv for sjuåringens korte bein. Her er gamle setervoller, sau på beite og ved dagens mål, Dindalshytta, vaier en rød vimpel.

– Kanskje det er noen der, sier jeg håpefullt. Kan hende noen har varm kaffe og fyr i ovnen. Fra gammelt av gikk det gjetord om Hjalmar Olsen som satte opp Dindalshytta som slåttebu i 1932. Han elsket besøk. Alle som var innom fikk kaffe og kake, og etter hvert tjente han også penger

«Han elsket besøk. Alle som var innom fikk kaffe og kake.»

SELVBETJENT: Kjøkkenet på Dindalshytta er enkelt utstyrt, men innbyr til hyggelige timer rundt bordet.

GAMMEL KJÆRLIGHET: Tore Buraas (t.v.) forelsket seg i Gammelsetra i Linndalen for 25 år siden. Han er tilbake så ofte han kan, gjerne sammen med Ingolf Olsen. – Å være her er det gode liv, sier de to karene.

på gjestene – og laget kvarteravtale med Trondhjems Turistforening om forpleining og overnatting.

Men til tross for lett tilgjengelighet og trivelig interiør er det ingen der, og ifølge hytteboka var det bare 304 som overnattet her i 2014. Så rart. Her er badekulp, rabarbraåker og eget kjærlighetsrom, med to hodeputer og felles fotende.

TRILLE OG BÆRE

For travle med å oppdage Dindalshyttas herligheter rekker vi ikke å få med oss et besøk på Uvvssætra som vi sykler forbi dagen etter. Dessverre har vi magene fulle av grovbrød, egg og bacon, ellers hadde vi stoppet for seterrømme og vafler.

– Hvorfor oppdager vi alltid sånne steder for sent? Jeg vil ha vaffel, sier 10-åringen opprørt.

– Alltid godt å ha noe å komme tilbake til, forsøker jeg meg og blir møtt av sure miner de neste kilometerne. Men etter hvert som sola stiger på himmelen og syklene får fart innover Dindalen, blir vi venner igjen.

Vi er nordvest for de voldsomme fjellene i hjertet av Dovre, og her er området modellert av isbreenes herjinger. Formasjonene er feminine og runde, og traktorveien slynger seg behagelig innover dalbunnen. Ved Veggasætra vipper blåklokkene saktmodig i vinden og vi oppdager at det vi trodde var sykkelvei er en smal, delvis gjengrodd, sti langs Storvatnet og Linndalsvatna.

– Dette gidder jeg ikke. Vi snur, sier sjuåringen og slenger sykkelen fra seg. Han er oppspist av mygg og klegg, og svetter under sykkelhjelmen. Noen sure seigmenn, litt saft og et eple senere er vi et godt stykke videre.

KRUMBØYD

For det handler jo om dette, å sette en fot etter den andre og la dagen gå i sitt eget tempo. Med et lager av lokkemat i lommen triller og bærer vi oss fram til traktorveien i Linndalen, og ned til Gammelsetra. Og det er her vi lener oss mot de tre hundre år gamle tømmerveggene og endelig møter folk;

– Det er dette som er det gode liv, sier Tore Buraas og Ingolf Olsen, som akkurat kom tilbake fra fisketur uten fangst. – Hvorfor vi er her? For kontemplasjonens skyld. For stillheten. Fjelluften. Den gode søvnen. De lange dagene med arbeid som setter seg i kroppen, som øker appetitten og livslysten, sier Buraas og slår ut med armene. For 25 år siden var han på Gammelsetra første gang, og forelsket

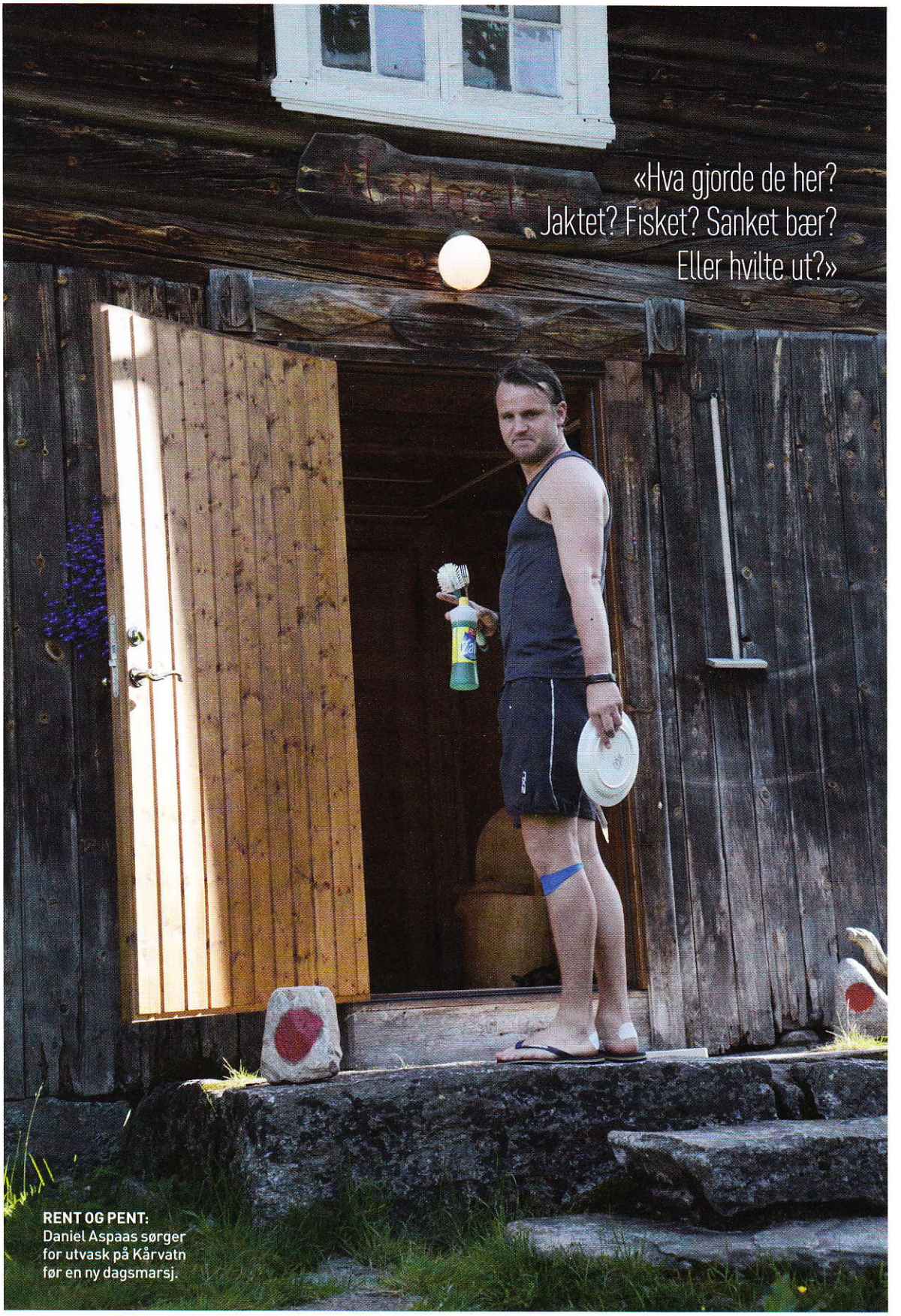

RENT OG PENT: Daniel Aspaas sørger for utvask på Kårvatn før en ny dagsmarsj.

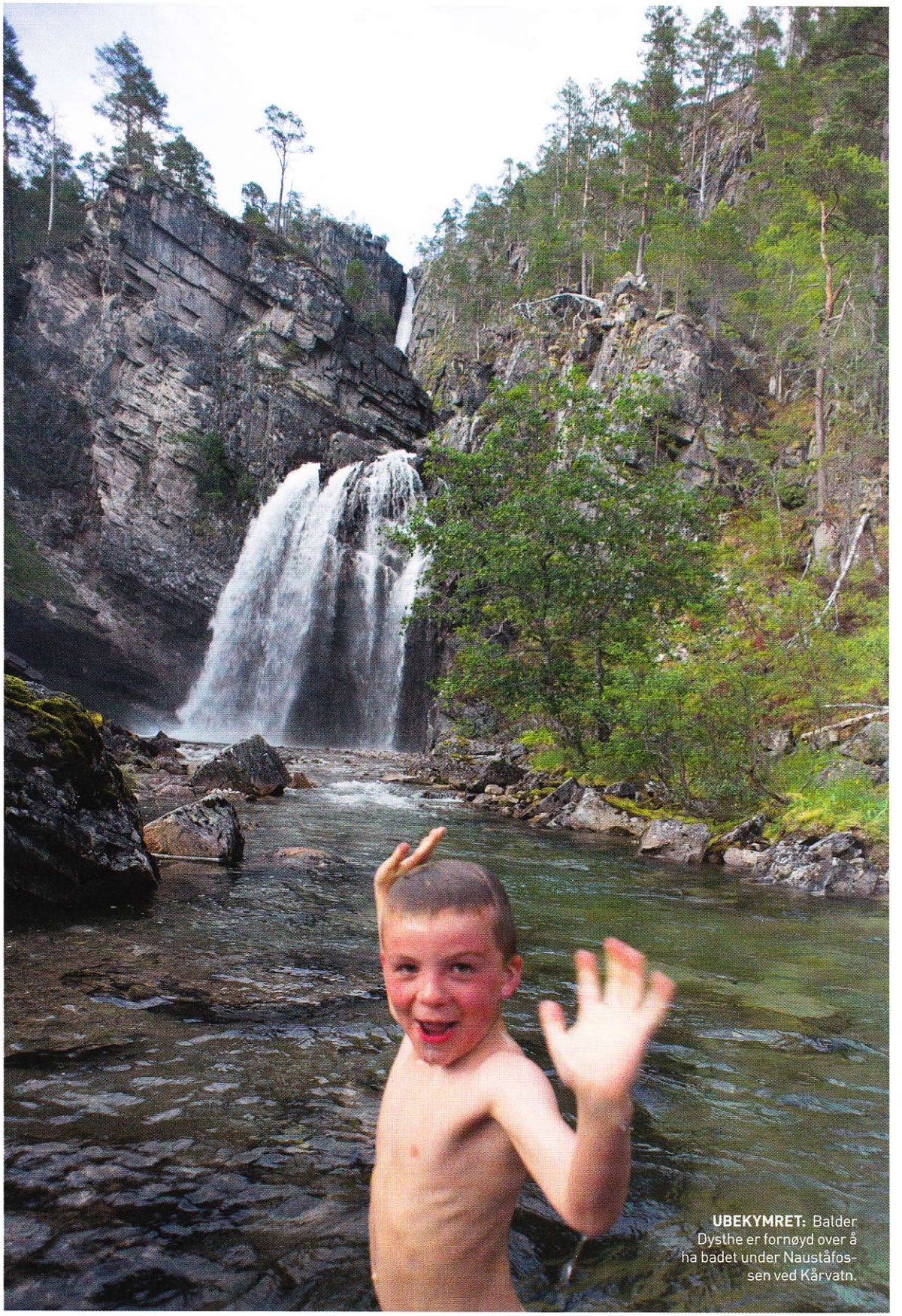

UBEKYMRET: Balder Dysthe er fornøyd over å ha badet under Nauståfossen ved Kårvatn.

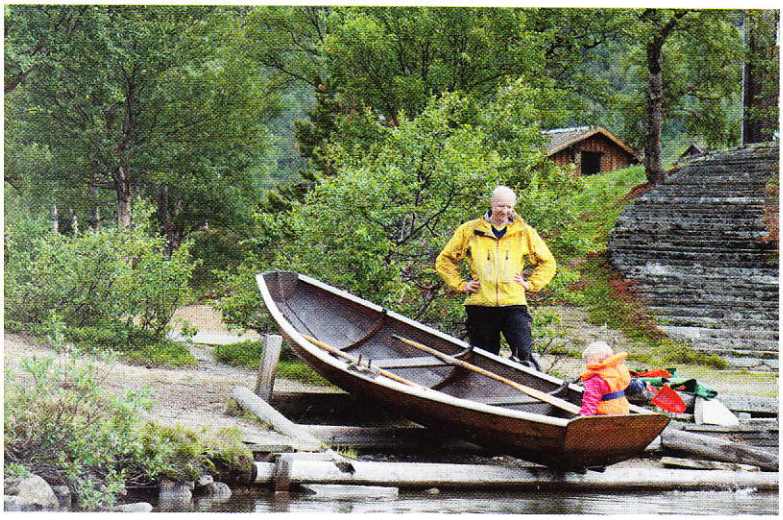

UTENFOR ALLFARVEI: Espen Granberg liker at båter og kanoer er til utleie på Vangshaugen, der historien står skrevet i hvert trappetrinn og de gamle tømmerveggene.

VENTER GJESTER: Det er ikke langt fra kjøkkenbenken til skranken der bestyreren ønsker gjestene velkommen på Vangshaugen.

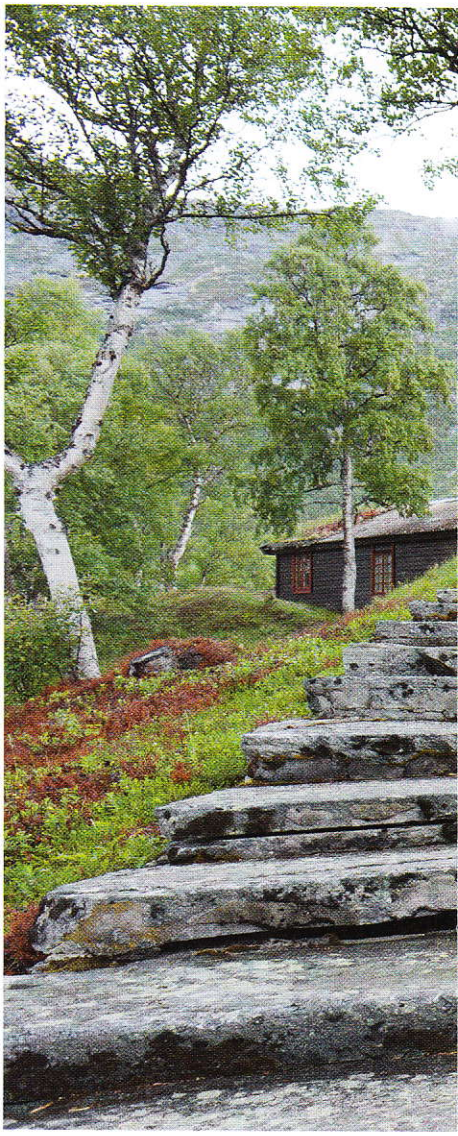

seg. Siden har han vendt tilbake, for å finne ro og vise sin takknemlighet gjennom å beise, snekre og pleie de værbitte tømmerveggene.

Innenfor veggene på Gammelsetra er det lavt under taket, men så sjarmerende og velholdt at det er helligbrøde å gå videre uten å overnatte. Proviantlageret er som en velassortert landhandel, vannbøttene fylt fra egen kilde og soveplassene mange. Ikke uten grunn den mest besøkte hytta så langt, med nærmere sju hundre overnattingsgjester i 2014.

– En må tåle å gå krumbøyd, for det er lavt under taket, slår Ingolf fast.

ENGELSK STORHET

Dag returner til Dindalshytta og Blokhus for å hente bilen, mens ungene og jeg sykler til Jenstad der han plukker oss opp. En perfekt løsning, med svimlende utforbakker og en uheldig sving med løs grus. Heldigvis blir det bare skrubbsår og skrammer, og en litt mer nennsom omgang med bremser etterpå. Som plaster på såret blir det en neve markjordbær i bunnen av bakken.

Videre bærer det forbi gamle fjellgarder og mektige fossefall. En pause ved Åmotan i Jenstadjuvet avdekker et stykke vassdragsnatur det nesten ikke fins maken til i Norge, før vi på slutten av dagen kommer opp dit Grødalen åpner seg med rolige elver, vatn og frodige lier. Rundt en sving er vi på tunet der den gamle tømmervillaen ruver over Storvatnet. Om hyttene vi har besøkt så langt har vært staselige, stiller Vangshaugen i egen klasse.

Dette er et av fem jakt- og fiskeslott engelskmannen Ethelbert Lort-

SOM ET SLOTT: Engelskmannen Ethelbert Lort-Phillips fikk bygget flere jakt- og fiskevillaer på Nordmøre på begynnelsen av 1900-tallet. Blant dem er Vangshaugen, Kristiansund og Nordmøre Turistforenings prakthytte i Sunndalsfjellene.

Phillips fikk bygget i Sunndalen på begynnelsen av 1900-tallet. Han var langt forut for sin tid da han etter sin første tur til Nordmøre skjønte at det var penger å tjene på turisme, og etablerte seg med tilbud til velbeslåtte engelskmenn. Idet vi ankommer og får treretters middag servert på porselen og damask, er det med en touch av forgagne tiders luksus.

– Det lille ekstra gjør at besøkende føler seg som gjestene til Lort-Phillips, sier vikarvertinne Anne-Marit (Amy) Ishoel. Med et fast grep rundt tresleiva rører hun tålmodig i dagens tiliters gryte med rømmegrøt. Rundt henne sitter sommertausene og skreller poteter, baker kaker og tilbereder husmannskost fra bunnen.

– Å jobbe her er en drøm som går i oppfyllelse, sier studinene Lene-Mari Tørresen og Marte Marie Kjølberg.

SKITT FISKE

I stuene er det ikke elektrisitet, for å gjenskape sjarmen fra fiskelordenes tid. Her er antikviteter, porselen, gamle kurvstoler og ildrøde geranium i store potter. Like nedenfor den elegante skifersteinstrappa som går ned til naust og trebåter, er det en liten kanal. I sin tid var den tettet med netting i begge ender, og full av ørret og laks som var fanget i Driva. Her kunne engelske ladyer og lorder sitte og fiske under parasollene sine, mens de nippet til en cocktail. Vi prøver fiskelykken fra båt, men det går trådt.

– For en lykke å kunne låne alt utstyret vi trenger, sier Espen Granberg som er gjest på Vangshaugen for andre gang, sammen med kona Mette Kruse, og barna Ingvild og Karen. – Litt utenfor allfarvei, men egentlig burde det være hit man legger kursen.

TUMLEPLASS: Fra Gamle Innerdalshytta er utsikten overdådig mot Skarfjellet. På 1960-tallet var det et populært klatremål. Norsk Tindeklub og grunneier Øystein Opdøl fikk opprettet Norges første landskapsvernområde i Innerdalen i 1967.

Kruse, og barna Ingvild og Karen. – Litt utenfor allfarvei, men egentlig burde det være hit man legger kursen. Dette er paradis.

RENESTE LUFT I EUROPA

Kristiansund og Nordmøre Turistforening gjør en fabelaktig jobb med hyttene og rutenettet sitt. For de aller sprekeste er det fullt mulig å gå vår neste distanse – fra Vangshaugen til Eiriksvollen og videre inn i Trollheimen. Pragmatiske tilbakelegger vi tre dagsmarsjer med noen timer bak rattet.

Innerst i frodige Todalen kommer vi til Kårvatn, for ungene kjent som Fjellgården i Trollheimen fra NRK Super. Helt siden 1400-tallet har det vært gårdsdrift her, men funn i området vitner om aktivitet tilbake til steinalderen. Hva gjorde de her? Jaktet? Fisket? Sanket bær? Eller hvilte ut? Kårvatn har sin egen aura. Her har forskere fra Europa funnet noe av den reneste og beste luft- og vannkvaliteten i verden.

I den trivelige lille tømmerstua midt på tunet skal vi dele kjøkken og sovesal med Stian Oldervik og Daniel Aspaas fra Trondheim, på sjudagers tur fra hytte til hytte. Det samme gjør australieren Nick Burgess, på 22.

– Jeg har vært i Himalaya, New Zealand og i hele Europa, men Norge slår det meste. For en tilrettelegging, for noen hytter, sier Nick. – Men hvorfor er det så få mennesker på stiene? Dere har et utrolig system. Og så er dere så ærlige. Selv- og ubetjente hytter ville aldri fungere i Australia.

Til det siste nikker Berit Kårvatn, kårkjerring og oppsynskvinne, men ikke vertinne, på gården.

– Her er gjester hele året. Mange

NOSTALGISK: Blonder og kurvstoler gir en touch av gamle dager på Todalshytta.

BALANSEKUNST: Med rolige morgener og lange ettermiddager er det tid til kortkunst.

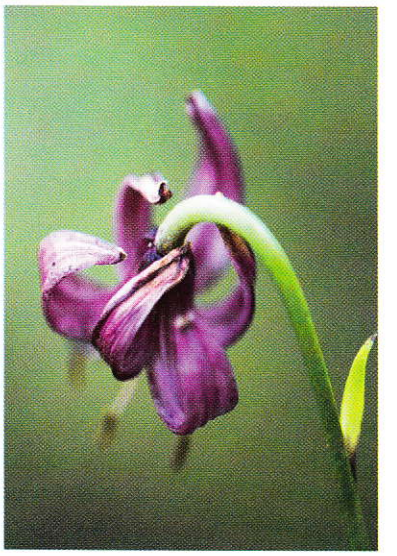

SKJØRE DETALJER: Blomster i alle stadier av livet er vakre, og vi trår varsomt.

tar kveldsturen bort til Nauståfossen, har dere vært der? Eller de går til Innerdalen over Bjøråskaret. Visste du at mange ser på det som en av landets vakreste fotturer?

NYTT LIV PÅ TODALSHYTTA

Kveldstur inn til Nauståfossen, iskalde avrivninger og munnfuller med årets første blåbær. Geitrams, tømmervegger og en stille elv som flyter forbi.

Og så deler vi oss. Dag og tiåringen går over fjellet til Innerdalen, mens sjuåringen og jeg drar til Todalshytta. Litt gjemt inne i skogen, et steinkast fra lakseelva Toåa og Todalsfjorden, ligger denne kulturhistoriske perlen. Bygget av Lort-Phillips i sveitsiskinspirert stil, med engelske detaljer og nordmørsk tømmer. Overtatt av Kristiansund og Nordmøre Turistforening i 1947, etter at de hadde samlet inn penger på utradisjonelt vis – de satte opp teaterstykket «Piken i bilen» og tjente 8000 kroner, akkurat nok til å overta det vakre stedet.

– Jeg har alltid tenkt å pensjonere meg på en turisthytte, sier bestyrer Eric Malling og unner seg en pause i solveggen. I 2014 inngikk han fem års driveravtale med KNT sammen med samboeren sin. Kulturarbeideren fra Kongsvinger ønsker å gi Todalshytta og Todalen et løft, og arrangerer pizzakvelder og festivaler.

– Svinestek er ikke vår greie. Vi vil samarbeide med lokale produsenter av ost og øl, servere pasta carbonara og møte fjellfolk som kan slappe av etter en strabasiøs tur.

Fra Todalen bærer det innom Svinviks arboret, en unik botanisk hage der det i mai og juni blomstrer 350 ulike slag av rododendron. Videre over Stangvikfjorden i ferge, innom

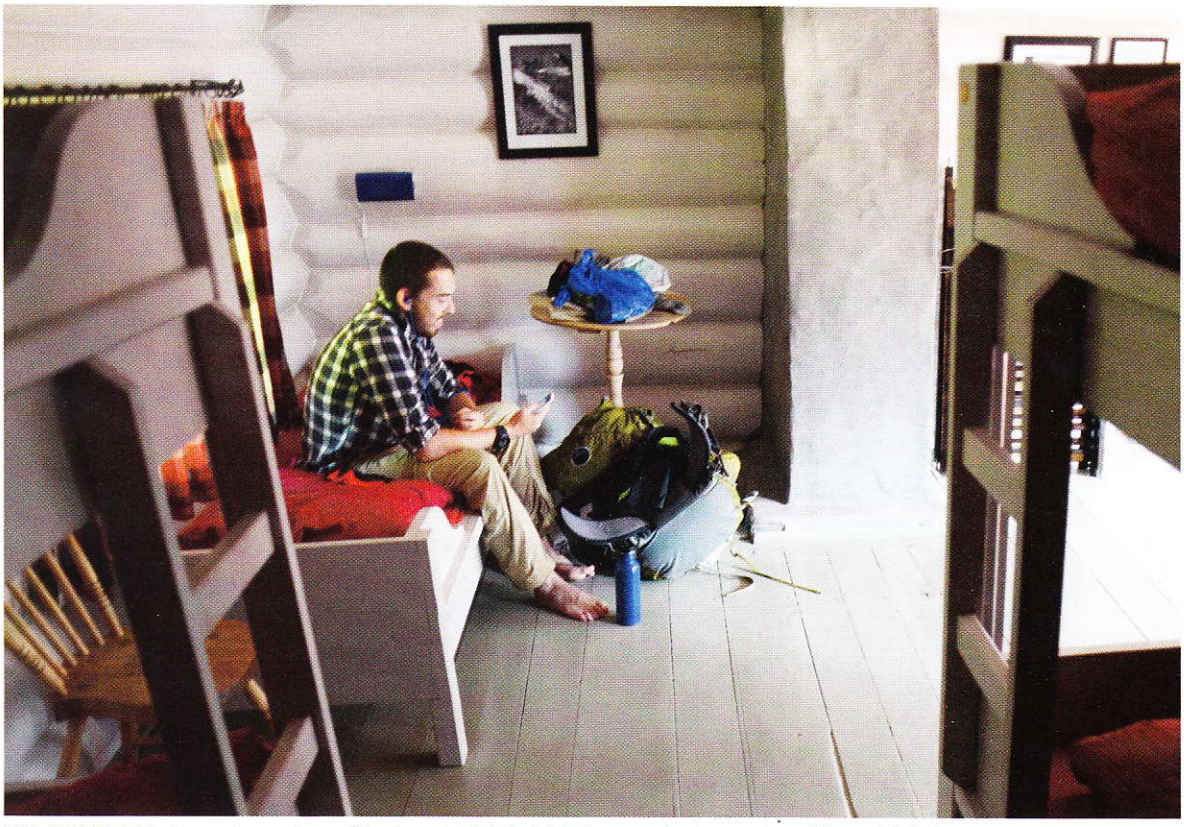

FRA AUSTRALIA: Lange dager alene på tur i norske fjell for Nick Burgess, her i sovesalen på Innerdalshytta.

«Please take care of these values for the future.»

nærmeste Joker for en is og nyplukka jordbær.

På parkeringsplassen ved inngangen til Innerdalen er vi ikke lenger alene. Her er et femtitalls andre som denne dagen går innover en av Norges mest ikoniske daler.

VERNET IDYLL

Innerdalen. En juvel med spisse tinder som speiler seg i blanke, friske fjellvann. I 1967 ble dalen fredet, Norges første landskapsvernområde, takket være den fremsynte grunneieren Øystein Opdøl. Sammen med Norsk Tindeklub tok han initativ til å verne sin egen eiendom for framtiden, og forskånet Innerdalen mot vannkraftutbygging og hyttebyer. Den dag i dag er området en magnet for friluftsfolk og klatrere, med legendariske ruter opp nordveggen på Skarfjellet, Trolla og Innerdalstårnet.

Ved Renndølsetra kommer vandrerne våre, røde i toppen og med glassklare blikk.

– Dere skulle ha vært med over fjellet, sier tiåringen.

– Utsikten fra Bjøråskaret er vakrere enn all verdens beskrivelser – en ser hele Trollheimen, mot Dovre, breer, fosser, dype, frodige daler, sier Dag. – Kulpene i Renndøla topper alt.

Sammen går vi inn på Innerdalstunet, der mektige Skarfjellet og Tårnet speiler seg i Innerdalsvatna, hvitt sengetøy henger til tørk og blide klatrere i klatrefeltene ljomer i fjellsidene. Det var her patentfører Olav Innerdal skapte et uvanlig klatremiljø fra tidlig på 60-tallet til langt inn på 90-tallet. Gammelhytta er pietetsfullt og nennsomt restaurert til selvbetjent hytte, mens Iver Innerdal driver Nyhytta.

– Her har vi servert turistene siden 1889, og vi gir oss ikke på mange år ennå, sier 75-åringen, med det karakteristiske smilet han i alle år har møtt gjestene sine med. For sånn er det på Nordmøre – her står verden litt stille, og om vi kommer tilbake neste år, vet vi at mye vil være som det alltid har vært. Takk og pris.

– Norway and this valley gives me a thouch of sadness, sier australieren Nick Burgess, som vi også møtte på Kårvatn. – Dere lever i et land og med en natur som er nesten for god til å være sann. Please take care of these values for the future.

Vi nikker. Han har et poeng.

STASBYGG: Gamle Innerdalshytta, fra 1893, og Låven er nydelig restaurert. Her er det selvbetjent hele året. På klippene i bakgrunnen er det mange klatreruter.

Gode tips fra Nordmøre til deg – **BLA OM »**

3 GODE TIPS PÅ NORDMØRE

Lyst til å oppleve historiske hytter med sus? På Nordmøre kan du besøke fiskelordens gamle jakthytter og et sagnomsust samlingspunkt for klatrere.

SERVERER I BUNAD: Betjeningen på Vangshaugen.

1. VANGSHAUGEN

Forbi gamle fjellgarder og mektige fossefall går det opp fra Gjøra i Sunndalen til Vangshaugen, denne storslåtte tømmervillaen fra 1910, bygget av Ethelbert Lort-Phillips for utleie til engelske lakselorder og deres ladyer. Stemningen er autentisk, med trivelige stuer og bugnende geranium. Et flott utgangspunkt for fotturer inn i Dovrefjell. Betjent i sesong, 64 senger. Ubetjent anneks resten av året, 16 senger.

■ Betjent DNT-hytte

ADKOMST: Sommervei fra Gjøra i Sunndalen. Ta av fra RV 70 på Gjøra, og kjør 14, 2 km. Godt skiltet.

NYTT LIV: Eric Malling er ny bestyrer på Todalshytta.

2. TODALSHYTTA

Sommeren 1890 kom engelskmannen Ethelbert Lort-Phillips til Todalen, kjøpte retten til jakt og fiske og bygslet tomt. Der satte han opp en tømmervilla inspirert av sveitsiske-, engelske og norske byggetradisjoner, med terrasser og utbygg. Drives av Eric Malling og Helen Ness som gjenskaper stedets sjarme som turist- og fotturmål. Betjent i sesong, 32 senger. Ubetjent anneks resten av året, 4 senger.

■ Betjent DNT-hytte

ADKOMST: Med bil til Todalsøra innerst i Todalsfjorden, derfra ca 3 km oppover dalen til skilting

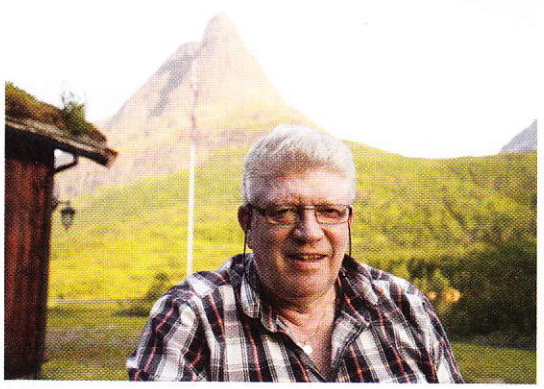

GAMMEL TRAVER: Iver Innerdal driver nyhytta i Innerdalen.

3. INNERDALSHYTTA

For over hundre år siden kom fjellturisten Yngvar Nilsen over Bjøråskaret og proklamerte Innerdalen som Norges vakreste fjelldal. Den dag i dag er utsikten den samme, og en tur inn i Innerdalen er en åpenbaring av høye fjell, frodig og frisk natur. Her hadde klatrere sitt mekka. Besøkende kan velge mellom å bo i Gamle INnerdalshytta, selvbetjent turistforeningshytte (53 senger), på nyhytta hos Iver Innerdal, eller på Renndølsetra.

◪ Selvbetjent DNT-hytte
● Privat betjent hytte m DNT-rabatt

ADKOMST: Raskeste atkomst hele året er på gårdsveien (stengt for vanlig biltrafikk, ikke vinterbrøytet) fra bommen øverst i Viromdalen, ca. 1 1/2 time opp og en drøy time ned.

FLERE TURFORSLAG PÅ FINNSKOGEN - SE UT.NO